

Карпенко Ганна Миронівна,

ORCID ID: 0000-0003-1034-4424

кандидат психологічних наук,

доцент, доцент кафедри іноземних мов

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ганоцька Софія Костянтинівна,

ORCID ID: 0009-0002-9126-9461

здобувачка вищої освіти

Івано-Франківського фахового коледжу

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ У ВИВЧЕННІ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THE USE OF VISUAL DESIGN IN LEARNING ENGLISH VOCABULARY

У статті проаналізовано теоретико-методологічні засади використання візуального дизайну під час вивчення лексики англійської мови. Одне з основних завдань навчання іноземної мови – формування комунікативної компетентності й серед цього процесу важливим аспектом постає вивчення лексики. Для володіння мови вагомо не тільки мати запас слів, але й освоїти прагматичну та соціолінгвістичну компетенції. При процесі навчання важливо поєднувати різні методи, які в сукупності здійснюють позитивний вплив на інтенсифікацію уваги. Мета дослідження – продемонструвати методи застосування візуального дизайну при вивченні англійських слів.

Візуальний дизайн визначено як сукупність графічних елементів, малюнків, зображень під час вивчення іноземної мови. Спираючись на теорію подвійного кодування, одночасна репрезентація лексичних одиниць у вербальній та іконічній формах забезпечує формування стійких когнітивних зв'язків, що суттєво підвищує рівень утримання інформації в довготривалій пам'яті.

У дослідженні вказано, що в освітньому дискурсі візуальний дизайн як інструментарій виступає медіатором між змістом дисципліни та специфікою сприйняття студента, забезпечуючи вищу ефективність інтерналізації знань.

Посилаючись на теорію подвійного кодування окреслено, що процес когнітивної переробки даних базується на функціонуванні двох автономних підсистем – вербальної (оброблення слів) та невербальної (оброблення образів). Між підсистемами виникають референційні та асоціативні зв'язки. Подвійне кодування виникає тоді, коли один вид інформації – вербальний (текст) або образний (зображення) – активує іншу систему.

Виокремлено практичні поради щодо застосування інструментарію візуального дизайну під час вивчення англійської лексики, зокрема використання кольорів, створення асоціацій, регулярне застосування.

Ключові слова: візуальний дизайн, англійська мова, лексика, інноваційні методи, теорія подвійного кодування.

The article analyzes the theoretical and methodological principles of using visual design in the process of learning English vocabulary. One of the main tasks of foreign language teaching is the formation of communicative competence, and vocabulary learning is an important aspect of this process. To master a language, it is important not only to have a good vocabulary, but also to acquire pragmatic and sociolinguistic competence. In the learning process, it is important to combine different methods, which together have a positive effect on the intensification of attention. The purpose of the study is to demonstrate the methods of applying visual design in the process of learning English words.

Visual design is defined as a set of graphic elements, drawings, and images used in the foreign language learning process. Based on the theory of dual coding, the simultaneous representation of lexical units in verbal and iconic forms ensures the formation of stable cognitive connections, which significantly increases the level of information retention in long-term memory.

The study indicates that in educational discourse, visual design as a tool acts as a mediator between the content of the discipline and the specifics of student's perception, ensuring greater efficiency in the internalization of knowledge.

Referring to the theory of dual coding, it is outlined that the process of cognitive data processing is based on the functioning of two autonomous subsystems – verbal (word processing) and nonverbal (image processing).

Referential and associative connections arise between the subsystems. Dual coding occurs when one type of information – verbal (text) or visual (image) – activates the other system.

Practical tips for using visual design tools when learning English vocabulary are highlighted, including the use of colors, creating associations, and regular use.

Key words: visual design, the English language, English vocabulary, innovative methods, dual coding theory.

Вступ. У сучасному глобалізованому світі постає не лише питання важливості вивчення англійської мови, але й швидкої результативності цього процесу. Люди різних вікових категорій бажають швидко освоїти мову, і цей процес неможливий без застосування комплексного підходу з використанням різних інструментів. Володіння іноземною мовою, зокрема англійською як мультикультурною, уже не перевага, а обов'язкова навичка, завдяки якій реалізується комфортна особиста та ділова комунікація, відбувається саморозвиток та ін.

Вслід за Л. Бойко акцентуємо, що основна мета навчання іноземної мови – формування комунікативної компетенції [1, с. 680]. Усі розділи мовознавства слід вивчати комплексно, однак багатство словникового запасу допомагає розуміти зміст висловлення, покращує якість власного мовлення, оскільки робить його змістовнішим. Завдяки цьому мовець набуває впевненості і долає мовний бар'єр.

Запам'ятовування лексичних одиниць може даватися важко. Класичні дидактичні стратегії, що базуються на механічних багаторазових повторях, не є продуктивними. Тож актуальним є питання дослідження різних способів вивчення лексики, серед яких виділяємо інструментарій візуального дизайну.

Мета дослідження – за допомогою експериментального дослідження з'ясувати, як використання візуального дизайну допоможе засвоїти лексику англійської мови.

Для її реалізації необхідно окреслити поняття візуального дизайну, з'ясувати закономірності сприйняття візуальних стимулів, описати теорію подвійного кодування, визначити роль зображень та кольорів у вивченні англійських слів, провести експеримент з навчальними картками, окреслити практичні поради щодо вивчення англійської лексики за допомогою візуального дизайну.

Матеріал і методи дослідження. Під час дослідження ми спиралися на теорію подвійного кодування А. Пайвіо (Dual Coding Theory). Він з'ясував, що мозок людини запам'ятовує інформацію через слова й образи [5].

«Людське пізнання є унікальним тим, що воно спеціалізувалося на одночасному опрацюванні мови та невербальних об'єктів і подій. Більше того, мовна система є особливою тим, що вона безпосередньо

обробляє лінгвістичні вхідні та вихідні дані (у формі мовлення або письма), одночасно виконуючи символічну функцію стосовно невербальних об'єктів, подій та поведінки. Будь-яка репрезентативна теорія повинна враховувати цю подвійну функціональність» [5, с. 53], – стверджував вчений.

Існують дві автономні системи: вербальна система (Logogens) – обробляє слова (усні чи письмові) та невербальна система (Imagens) – обробляє зображення та образи. Між системами виникають референційні та асоціативні зв'язки. Згідно з теорією подвійного кодування, цей процес відбувається тоді, коли вербальна інформація (текст) активує образну систему (зображення), або навпаки. Наприклад, іменники з високим рівнем образності, як-от «кіт» чи «дерево», кодуються двома системами одночасно, завдяки чому запам'ятовуються значно краще.

Педагогічний експеримент ми проводили в Івано-Франківському коледжі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Під час його проведення ми порівняли ефективність текстових карток з лексикою та карток з візуалізацією; спостерігали за процесом запам'ятовування учасників експерименту; провели опитування студентів щодо їхнього досвіду використання навчальних карток; зробили кількісний (підрахунок кількості правильно відтворених слів) та якісний (опитування, швидкість реакції, кількість помилок та суб'єктивне ставлення) методи аналізу результатів дослідження.

Для досягнення поставленої мети було застосовано комплекс дослідницьких методів, зокрема теоретичні з аналізом наукових джерел, систематизацією та структуруванням даних про механізми пам'яті та особливості візуального сприйняття; емпіричні, сюди увійшли педагогічний експеримент (порівняння ефективності текстових і візуалізованих карток), безпосереднє спостереження за піддослідними та анкетування студентів; статистичні та аналітичні, зокрема кількісний аналіз (облік відтворених лексем), якісна оцінка результатів (аналіз помилок, швидкості реакції та фідбеку учасників), а також метод порівняльного аналізу.

Результати та обговорення. У контекст сфери комунікацій ми використовуємо термін візуальна комунікація. Її можна окреслити як комунікацію, яка здійснюється за допомогою

візуальних образів. Ключовим елементом візуальної комунікації є образ, який дозволяє ідентифікувати зміст і впливає на емоції людини. Причому трактування такого повідомлення завжди залишається суб'єктивним. Крім тексту та зображень, цей процес охоплює використання знаків, знакових систем і символів, що сприяють глибинному осмисленню візуальних явищ [4, с. 368].

В освітньому контексті візуальний дизайн – це стратегічний підхід до створення графічних елементів, що сприяє більш ефективному засвоєнню інформації. Він передбачає формування гнучкого середовища, адаптованого до різноманітних потреб студентів. Ключовий принцип полягає у забезпеченні варіативності подання матеріалу ще на етапі планування навчання.

Однією з головних переваг візуальної комунікації є здатність створювати стійкі образи, що надовго фіксуються у пам'яті. Завдяки високому потенціалу впливу на афективну сферу, візуальні елементи стають фундаментом для прийняття рішень. Компанії, які реалізують цілісну та клієнтоорієнтовану візуальну стратегію, використовують ці емоційні механізми для зміцнення довіри, формування лояльності та створення позитивного досвіду взаємодії з брендом [2, с. 81].

Спираючись на концепцію О. Потєбні, можна стверджувати, що мистецтво виступає специфічним каналом зв'язку між людьми. Автор транслює власне сприйняття реальності через систему художніх образів, які реципієнт розшифровує крізь призму особистого досвіду, інтелекту та соціокультурного бекграунду. Попри відсутність прямого тиску, творча діяльність митця може трансформувати світогляд та подальші вчинки особистості. Тож візуальна складова навчального процесу важлива й залучення візуального дизайну до процесу вивчення англійської мови, зокрема лексики позитивно впливає на студентів.

Когнітивна архітектура людини базується на тісній взаємодії ментальних процесів, серед яких ключове місце посідають сприйняття, увага, мислення та пам'ять. Остання акумулює та систематизує наш досвід про навколишній світ. У контексті візуальної рецепції особливу роль відіграє зорова робоча пам'ять (Visual Working Memory), яка забезпечує короточасне утримання об'єктів у полі свідомості. Дослідники підтверджують: розпізнавання вже знайомих характеристик, наприклад певного відтінку, автоматично активізує увагу, змушуючи мозок пріоритетувати цю інформацію.

Візуальні стимули формують у нейронній мережі розгалужені зв'язки. Чим вища

інтенсивність концентрації на об'єкті, тим ефективнішою є його архівація та подальший перехід до довготривалого сховища. Вагомим чинником впливу тут виступає колір. Хроматичний спектр має різну силу впливу: теплі тони (червоний, жовтий, жовтогарячий) значно активніше стимулюють увагу реципієнта, ніж нейтральні чи холодні (сірий, коричневий) [3].

Сьогодні колір визнано найважливішим каналом передачі даних у когнітивній системі людини. Він не лише структурує візуальний простір, а й суттєво підвищує продуктивність кодування інформації. Маркетингові дослідження підкріплюють це статистикою: використання яскравих кольорових рішень у рекламі збільшує залученість аудиторії на 42% порівняно з монохромними аналогами. Таким чином, продумане візуальне оформлення є критично важливим для фокусування уваги спостерігача та підвищення привабливості будь-якого контенту.

Практичній фазі нашого дослідження передував аналітичний етап, спрямований на вивчення стратегій вивчення іноземної мови, якими послуговуються студенти коледжу. Попереднє анкетування показало, що більшість здобувачів освіти надають перевагу традиційним підходам: багаторазовому механічному переписуванню лексем або їх вербальному повторенню. Отримані дані підтвердили гіпотезу про те, що інструменти візуалізації практично не залучаються студентами у процесі самостійної підготовки.

Задля емпіричної перевірки ефективності теорії подвійного кодування було організовано експериментальне опитування. У межах дослідження розроблено дидактичний матеріал у вигляді 16 карток, розподілених на два репрезентативні типи: комбіновані (текст, підкріплений ілюстрацією) та виключно текстові (без графічного супроводу). Такий підхід дозволив наочно продемонструвати переваги візуального стимулювання для кращого засвоєння інформації.

Процедура розробки дидактичного інструментарію передбачала ретельний відбір лексичних одиниць за кількома критеріями. Першочергово враховувався рівень лінгвістичної складності: до вибірки увійшли як елементарні поняття (наприклад, *bottle* – пляшка, *candle* – свічка), так і більш складні за написанням лексичні одиниці (*squirrel* – білка, *snowflake* – сніжинка). Це дозволило перевірити ефективність кодування незалежно від орфографічної важкості слова.

Ключовим принципом стало використання виключно іменників. Такий вибір ґрунтується

на теорії подвійного кодування А. Пайвіо, згідно з якою іменники з високим ступенем візуалізації опрацьовуються мозком значно ефективніше, ніж абстрактні дієслова чи прикметники. Оскільки конкретні назви легше трансформуються у ментальний образ, вони стають ідеальним субстратом для активації обох систем кодування одночасно.

Додатково було забезпечено семантичну незалежність обраних одиниць. Аби виключити вплив контекстуальних здогадок, ми уникали тематичної спорідненості. Замість вузьких категорій (як-от «фауна» чи «гастрономія»), було сформовано гетерогенний перелік, що охоплював природні явища (wave – хвиля), побутові предмети (ruler – лінійка) та предмети для творчості (palette – палітра). Відсутність логічних зв'язків між об'єктами гарантувала, що результати експерименту базуватимуться виключно на якості запам'ятовування, а не на асоціативному вгадуванні.

Особлива увага під час підготовки стимульованого матеріалу приділялася колористиці, оскільки інтенсивність та теплота кольору безпосередньо корелюють із рівнем концентрації уваги. Хроматичне рішення для кожної лексеми базувалося на принципах асоціацій та когнітивної відповідності.

Для таких об'єктів, як “ruler” (лінійка) та “bottle” (пляшка), було використано канонічні кольори – жовтий та зелений відповідно. Це зумовлено стійкими стереотипними образами, що існують у медіапросторі та побуті, що полегшує миттєву ідентифікацію предмета підсвідомістю.

Об'єкти “candle” (свічка), “squirrel” (білка) та “peach” (персик) спроектовано в оранжево-червоній гамі. Використання градієнтів та м'яких переходів (наприклад, у зображенні персика) дозволило створити ефект об'ємності, що підсилює реалістичність образу. Навіть у випадку з “palette” (палітра), традиційно коричневу основу було доповнено жовтими пігментами для досягнення «теплого» візуального ефекту.

Для «холодних» об'єктів (“wave” – хвиля, “snowflake” – сніжинка) обрано насичені сині та блакитні відтінки з чіткими контурами. Попри холодну температуру кольору, їхня висока яскравість забезпечує необхідний рівень залучення уваги реципієнта.

Завершальний етап підготовки включав розробку та друк двох типів тестових карток: монохромних (виключно текстових) та поліхромних (із графічним супроводом). У кольорових варіантах текст також мав відповідне забарвлення для зміцнення асоціативного зв'язку. Для забезпечення довговічності та ергономічності під час

багаторазового експериментального використання всі дидактичні матеріали було ламіновано. Такий методичний підхід повністю узгоджується з положеннями Пайвіо про те, що відповідність кольору реальному прототипу об'єкта пришвидшує формування когнітивних зв'язків між вербальною одиницею та її ментальним образом.

Експериментальне дослідження охопило 16 студентів, яких рандомно було розподілено на дві рівні групи (по 8 осіб у кожній). Контрольна група опрацьовувала виключно текстові картки, тоді як експериментальна взаємодіяла з поліхромними картками, що містили візуалізацію об'єктів.

Аудиторія була підготовлена згідно з вимогами до психологічних експериментів: забезпечено ізоляцію від зовнішніх шумів, організовано робочі місця з необхідним письмовим приладдям. Перед початком тестування проведено стандартизований інструктаж. Учасникам повідомляли, що кожне слово демонструватиметься протягом 6 секунд разом із вербальним супроводом (вимовою та перекладом), після чого необхідно відтворити лексему на папері. Адаптивний характер інструкції мав на меті нівелювати стресовий чинник та чітко окреслити алгоритм дій.

Експозиція стимульованого матеріалу відбувалася у суворій послідовності: від семантично простих одиниць до складніших. Процедура передбачала пряму взаємодію «дослідник – реципієнт», де картка фіксувалася нижче рівня очей для оптимального візуального фокусування.

Реципієнти, які працювали з візуалізацією, приступали до написання миттєво. Студенти з текстової групи часто демонстрували «паузу на внутрішню візуалізацію», намагаючись самостійно реконструювати образ слова, що сповільнювало реакцію.

Учасники експериментальної групи демонстрували впевнену мову тіла та плавні рухи. Натомість у контрольній групі фіксувалися ознаки замкнутості та м'язової напруги, що свідчить про вище когнітивне навантаження та стан суб'єктивного стресу.

Наявність естетичних ілюстрацій сприяла формуванню позитивного емоційного фону. Студенти частіше посміхалися та виявляли зацікавленість, що, відповідно до психологічних теорій, є додатковим фасилітатором успішного запам'ятовування. У групі, обмеженій лише текстом, переважали нейтральні або тривожні реакції.

На основі отриманих емпіричних даних розроблено систему методичних порад для викладачів та здобувачів освіти щодо підвищення ефективності

навчання. Педагогам доцільно активно впроваджувати візуальний контент у навчальний процес. Це передбачає використання як фізичних дидактичних карток, так і інтерактивних мультимедійних презентацій, де вербальна інформація дублюється відповідним графічним рядом.

Візуалізація є критично важливою для слів із нетиповим правописом або низьким рівнем фонетичної прозорості. Для таких одиниць необхідно розробляти спеціальні графічні стимули, що полегшують запам'ятовування графічної оболонки слова через візуальний образ.

При створенні візуального контенту слід надавати перевагу чітким зображенням у природній кольоровій гамі. Відповідність відтінків реальним прототипам об'єктів підсилює когнітивний зв'язок, тоді як невідповідні або надто абстрактні кольори можуть створювати ефект інтерференції, відволікаючи увагу від суті слова.

Важливо не лише демонструвати готові образи, а й спонукати студентів до формування власних ментальних зв'язків. Ефективним прийомом є вербалізація емоційного відгуку або детальний опис зображення, що сприяє глибшому опрацюванню інформації.

Оскільки візуальні стимули демонструють високу ефективність на етапі короткочасного запам'ятовування, для переведення знань у довготривалу пам'ять необхідне регулярне відтворення. Рекомендується використовувати методику інтервальних повторень (через день, тиждень, місяць), поєднуючи її з переглядом раніше опрацьованих візуальних карток.

Висновки. Спираючись на концепцію подвійного кодування А. Пайвіо, яка слугувала теоретичним підґрунтям дослідження, визначено, що когнітивна обробка інформації відбувається паралельно

через дві автономні, проте взаємопов'язані системи: вербальну та імажинативну (образну). Поєднання цих систем під час вивчення англійської лексики забезпечує вищу міцність запам'ятовування, оскільки колірні та графічні стимули виступають додатковими когнітивними опорами для формування асоціативних зв'язків.

Емпіричну базу дослідження склала вибірка з 16 респондентів, студентів коледжу, розподілених на дві репрезентативні групи. Перша, контрольна група, опрацьовувала лексичні одиниці за допомогою традиційного текстового методу (монохромні картки). Експериментальна група використовувала дидактичні матеріали з елементами візуального дизайну (повноколірні ілюстрації).

Кількісний та якісний аналіз результатів дозволив виявити такі закономірності. Слова з низьким рівнем абстракції (wave, candle, bottle) були успішно ідентифіковані учасниками обох груп без суттєвої статистичної розбіжності. Лексика з вищим рівнем фонетичної та графічної складності (palette, squirrel) значно ефективніше засвоювалася групою, що працювала з візуальними стимулами.

Найнижчий показник відтворення лексеми "squirrel" було зафіксовано в контрольній групі – лише 25% (2 з 8 осіб). Водночас в експериментальній групі рівень успішності склав 75% (6 з 8 осіб), що підтверджує критичну роль візуалізації при засвоєнні складних мовних одиниць.

Результати апробації методу візуального дизайну доводять його високу педагогічну ефективність. Суб'єктивні звіти респондентів підтверджують, що ілюстративна підтримка знижує когнітивне навантаження та сприяє запам'ятовуванню лексем. Отже, інтеграція візуальних засобів у навчальний процес є доцільною для оптимізації вивчення англійської мови на різних етапах підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко Л. О. Інноваційні методи викладання англійської мови. Київ : Педагогічна преса, 2023. 170 с.
2. Гієнко К., Чемерис Г. Візуальна комунікація як ефективний інструмент взаємодії з користувачем у просторі. 2023.
3. Dzulkifli, M. A., Mustafar, M. F. The influence of colour on memory performance: a review. *The Malaysian Journal of Medical Sciences*. 2013. Vol. 20, No. 2. P. 3–9.
4. Mygal, S., Borysenko, O., Skrynkovsky, R. Typological foundations of objects / subjects: design-graphic in communication space. *Path of Science*. 2022. Vol. 8, No. 2–3. P. 2001–2009. DOI: 10.22178/pos.79
5. Paivio, A. *Mental representations*. New York : Oxford University Press, 1986.

Карпенко Г. М., Ганоцька С. К.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY)

Дата першого надходження статті до видання: 18.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.04.2026

